

การศึกษาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน โรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยวิธีการสุ่มงาน ในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเอง

Self-reporting Multidimensional Work Sampling of Pharmacists in Inpatient Care Activities, Khaowong Hospital, Kalasin Province

พุทธพล ญาติปราโมทย์
ไพบุลย์ คาวสดี

* ฝ่ายเภสัชกรรมชุมชน โรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

๑ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยวิธีการสุ่มงานในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเองใน 4 มิติการทำงานได้แก่ มิติการกระทำอะไร มิติการกระทำกับใคร มิติการกระทำที่ไหน และมิติการกระทำเพื่ออะไร ระยะเวลาเก็บข้อมูล 3 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549 ในช่วงเวลาการทำงานปกติ 8.30 -12.00 น. และ 13.00-16.30 น. ใช้เครื่องช่วยเตือนการบันทึกข้อมูลโดยสุ่มจำนวน 5 ครั้งต่อชั่วโมง

จากการบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดจำนวน 2,866 ครั้ง พบว่า สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในมีการใช้เวลาไปกับกิจกรรมด้านการจัดและกระจายยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 ของเวลาทำงาน สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรปฏิบัติงานกิจกรรมด้านการบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 6.1 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรปฏิบัติงานกิจกรรมด้านเภสัชกรรมคลินิก คิดเป็นร้อยละ 2.9 ส่วนสัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 4.3 และเป็นช่วงเวลารอคอยการทำงานคิดเป็นร้อยละ 2.9 สำหรับมิติการกระทำกับใคร พบว่า สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรปฏิบัติงานกับตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.1 รองลงมาปฏิบัติงานกับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 20.9 และปฏิบัติงานร่วมกับทีมสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 6.0 ในมิติการกระทำที่ไหน พบว่า เภสัชกรปฏิบัติงานในห้องยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.4 รองลงมา คือ ห้องทางการแพทย์ คิดเป็นร้อยละ 25.4 พื้นที่ให้บริการผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 13.3 ห้องประชุม คิดเป็นร้อยละ 1.2 ส่วนที่เหลือเป็นสถานที่อื่นๆ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องศูนย์ข้อมูลห้องศูนย์บริหารคุณภาพ และห้องฝ่ายบริหารงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 4.6 นอกจากนี้ มิติการทำงานเพื่ออะไรพบว่า สัดส่วนเวลาการทำงานเพื่ออะไรของเภสัชกรใน 5 อันดับแรก คือ เพื่อเตรียมยา

* ผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้ : โทรศัพท์ 043-202378

Corresponding author : 043-202378

ตามใบสั่งการใช้ยา คิดเป็นร้อยละ 22.2 เพื่อเตรียมฉลากยาของบรรจยา คิดเป็นร้อยละ 22.0 เพื่อจ่ายยาตามใบสั่งการใช้ยา คิดเป็นร้อยละ 19.7 เพื่อบันทึกข้อมูลการใช้ยาผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 14.9 และเพื่อการรายงาน คิดเป็นร้อยละ 4.3

การศึกษาการทำงานของเภสัชกรในมุมมองหลายมิติของการทำงานด้วยวิธีการสุ่มงานโดยการรายงานผลด้วยตนเอง ทำให้สามารถวิเคราะห์สัดส่วนของเวลาการทำงานของบุคลากร นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน ซึ่งจากการศึกษานี้จะพบว่าการใช้เวลาปฏิบัติงานด้านเภสัชกรรมคลินิกของเภสัชกรในงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในมีอยู่ในสัดส่วนที่น้อยมาก (<ร้อยละ 3 ของเวลาทำงานทั้งหมด) ขณะที่การใช้เวลาปฏิบัติงานด้านการจัดและกระจายยามีอยู่ในสัดส่วนที่สูงมาก (>ร้อยละ 83 ของเวลาทำงานทั้งหมด) ดังนั้นจึงควรพิจารณาเพิ่มเวลาในการทำงานด้านเภสัชกรรมคลินิกที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางให้มากขึ้น

คำสำคัญ : วิธีการสุ่มงานในลักษณะหลายมิติ งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในของโรงพยาบาล

Abstract

Self-reported multidimensional work sampling (MDWS) was used to determine the amount of time that pharmacists spent in in-patient care services at Khaowong Hospital. The in-patient pharmacists were signaled 5 times per hour at random intervals during the working time by random reminder equipment. Following these signaling, pharmacists recorded their works in four dimensions: activities, contact, function and location. The data were collected over the three-month period from December 2005 to February 2006 during the working hour (at 8.30-12.00 and 13.00-16.30).

The number of recorded observations were 2,866. For the activity dimension, in-patient pharmacists spent most of their time on drug preparation and distribution (83.3% of working time). They spent 6.1%, 2.9%, 4.3%, and 2.9% on administrative activities, clinical pharmacy activities, delay activities, and personal activities, respectively. Considering the contact dimension, the in-patient pharmacists spent a large proportion of working time with themselves (73.1%). They spent 20.9% of working time with patients and patients' family, and 6.0% with other health care staff (physician, nurse, pharmacist, and other personnel). Regarding to the location dimension, pharmacists spent 55.4% of working time at pharmacy stations, 25.4% at nursing station, 13.3% at patient-care areas, 1.2% at meeting rooms, and 4.6% at other locations (library, information center room, quality administrative room, and general administrative department room). Data for the function dimension indicated that the in-patient pharmacists spent the most of working time for five purposes as follows: preparing prescriptions (22.2%), preparing labels (22.0%), dispensing prescriptions (19.7%), doing patients' drug profiles (14.9%), and reporting (4.3%).

The information generated by self-reported work sampling can be used in decision making that affects pharmacy operations for work improvement. This study showed that the in-patient pharmacists spent a little of their time on clinical pharmacy activities (<3% of working time), while they spent most

of their time on drug preparation and distribution (>83% of working time). To facilitate patient-oriented care services, the time used in clinical pharmacy activities should be increased in the in-patient pharmacists' role.

Key word : Multidimensional work sampling, Inpatient pharmacy activities in hospital

บทนำ

นโยบายการปฏิรูประบบราชการส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและระบบงานที่ส่วนราชการต่างๆต้องคำนึงถึงว่าจะต้องปรับส่วนงานตนเองอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง และคล่องตัวในการปฏิบัติงานราชการ การมุ่งเน้นความเชื่อมโยงของภารกิจต่างๆ เป็นองค์รวม ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข 2546) จำเป็นต้องมีการศึกษาการทำงานอย่างเป็นระบบวิธีการสุ่มงานเป็นเครื่องมือหนึ่งที่นิยมในงานวิจัยทางด้านเภสัชกรรมใช้ในการศึกษาการทำงาน (ไพบุลย์ ดาวสคติ 2548; Rascati et al. 1986) ซึ่งสามารถศึกษาได้ทั้งวิธีการทำงาน และการวัดงาน การสุ่มงานเป็นวิธีการสังเกตการทำงานของผู้ปฏิบัติงานที่ใช้เวลาในการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม โดยอาศัยหลักทางสถิติและการเผ่าสังเกตแบบสุ่ม ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำไปสู่การคำนวณหาสัดส่วนร้อยละของเวลาที่ใช้ไปของการทำงานแต่ละขั้นตอนการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบการทำงาน เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานให้ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ

เทคนิคการศึกษาการทำงานโดยวิธีการสุ่มงานในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเอง (Self-reported multidimensional work sampling : MDWS) (Nickman et al. 1990) เป็นวิธีการศึกษาการทำงานที่พัฒนามาจากวิธีการสุ่มงานโดยใช้ผู้สังเกตซึ่งมีวิธีการที่ให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้บันทึกกิจกรรมที่ตนเองปฏิบัติในมิติการทำงานด้านต่างๆ ด้วยตนเอง โดยอาจมีเครื่องช่วยในการเตือนเมื่อถึงเวลาที่ต้องบันทึก

ซึ่งมีข้อดี คือ เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการศึกษาในกิจกรรมที่มีลักษณะซับซ้อนยากต่อการตีความหมายจากการสังเกตโดยตรงได้ เช่นกิจกรรมด้านการบริหารจัดการหรือกิจกรรมด้านวิชาชีพเฉพาะ และเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลในปริมาณมากสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามจำนวนครั้งของการสังเกตการปฏิบัติงานในวิธีการสุ่มงานจะต้องมีจำนวนมากเพียงพอที่จะเป็นตัวแทนการปฏิบัติงานได้ งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเป็นงานดูแลผู้ป่วยด้านยา ภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจหลักที่เกี่ยวกับผู้ป่วย ซึ่งต้องมีการพัฒนาคุณภาพบริการโดยปรับบทบาทให้เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งมอบยาแก่ผู้ป่วยและการให้ความรู้ความเข้าใจข้อมูลด้านยา เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย แม้ว่าโรงพยาบาลเขาวงจะมีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานบริการอย่างต่อเนื่องผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาลทั้งมาตรฐานการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation : HA) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Hospital : HPH) แต่งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในยังขาดการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของเภสัชกรในการปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมในตึกผู้ป่วยในเพื่อพัฒนาการทำงานของเภสัชกรอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษารายงานครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสัดส่วนเวลาการทำงานที่ใช้ไปของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในโรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยการสุ่มงานในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเอง

นิยามศัพท์

1. งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน หมายถึง การให้บริการด้านยาโดยเภสัชกรในตึกอาคารที่ผู้ป่วยนอนพักค้างคืนเพื่อรักษาตัวในโรงพยาบาลเขาวงประกอบด้วย ตึกผู้ป่วยชาย ตึกผู้ป่วยหญิง และตึกสร้างเสริมสุขภาพ

2. การสຸ່มงานในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเอง หมายถึง การสຸ່มงานแบบหลายมิติงานและการกระทำ ซึ่งมีการบันทึกกิจกรรมด้วยตนเองและอาจจะมีเครื่องมือส่งสัญญาณช่วยเหลือเมื่อถึงเวลาที่ต้องบันทึกงานในการศึกษาทั้ง 4 มิติดังนี้

2.1 มิติการกระทำอะไร หมายถึง การทำงานกิจกรรมต่างๆ ในขั้นตอนการทำงานของการบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน จัดกลุ่มกิจกรรมได้ดังนี้ 1) กิจกรรมด้านเภสัชกรรมคลินิก (การให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตาม ประเมินผลการใช้ยาผู้ป่วย เพื่อการบ่งชี้ปัญหาด้านยา แก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องยา และการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดจากการใช้ยา) 2) กิจกรรมด้านการจัดและกระจายยาจากห้องยาไปสู่ผู้ใช้ยา 3) กิจกรรมด้านการบริหารจัดการ 4) กิจกรรมการรอกอยทำงาน 5) กิจกรรมส่วนตัว และ 6) กิจกรรมอื่นๆที่ไม่สามารถจัดอยู่ในกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น

2.2 มิติการกระทำกับใคร หมายถึง การทำงานกำลังติดต่อสื่อสารอยู่กับใคร หรือกำลังให้บริการอยู่กับใคร ได้แก่ กำลังติดต่อสื่อสารกับผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย แพทย์ พยาบาล เภสัชกร พนักงานผู้ช่วยตัวเอง และบุคลากรอื่นๆ

2.3 มิติการกระทำที่ไหน หมายถึง การทำกิจกรรมนั้นๆ กำลังทำอยู่สถานที่ใด ได้แก่ ห้องยา ห้องทางการพยาบาล พื้นที่ให้บริการผู้ป่วยหรือข้างเตียงผู้ป่วย ห้องประชุม และสถานที่อื่นๆ

2.4 มิติการกระทำเพื่ออะไร หมายถึง การทำกิจกรรมนั้นๆมีวัตถุประสงค์ทำเพื่ออะไร

ตัวอย่างเช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมยาตามคำสั่งการใช้ยา จ่ายยาตามคำสั่งการใช้ยา และรายงาน

วิธีการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย เป็นการศึกษาสัดส่วนเวลาการทำงานที่ใช้ไปของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน ฝ่ายเภสัชกรรมชุมชน โรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำการศึกษาเภสัชกรผู้รับผิดชอบงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในจำนวน 2 คน เก็บข้อมูล 3 เดือน (เดือนธันวาคม พ.ศ.2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549) และกำหนดช่วงเวลางานสຸ່มสังเกตจำนวน 5 ครั้งต่อชั่วโมงในช่วงเวลาการทำงานปกติตั้งแต่ 8.30 -12.00 น. และ 13.00-16.30 น.

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบบันทึกข้อมูลการสຸ່มงานในลักษณะหลายมิติโดยการรายงานผลด้วยตนเอง และมีเครื่องช่วยส่งสัญญาณเตือน เมื่อถึงเวลาบันทึกกิจกรรม

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 ศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานของเภสัชกรและสร้างเครื่องมือในการศึกษา อบรมผู้ถูกศึกษาในการใช้เครื่องมือ และทดลองใช้เครื่องมือ พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือในการศึกษาเพื่อควบคุมความผิดพลาดของการศึกษา นอกจากนี้ยังทำการตรวจสอบความถูกต้องของการวินิจฉัยเหตุการณ์ซึ่งดำเนินการโดยให้เภสัชกรแต่ละคนทำข้อสอบคุณภาพวิดีโอกิจกรรมต่างๆ ในการทำงาน จำนวน 100 กิจกรรม และบันทึกรายงานผลในแบบบันทึกคำตอบนำผลการบันทึกมาตรวจสอบกับแบบเฉลย หากำร้อยละของการวินิจฉัยเหตุการณ์ถูกต้อง ได้ร้อยละ 96.0 จากนั้นดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องกันของการวินิจฉัยเหตุการณ์ โดยให้เภสัชกรแต่ละคนทำข้อสอบคุณภาพวิดีโอกิจกรรมต่างๆในการทำงานจำนวน 100 กิจกรรม และบันทึกรายงานผล นำผล

การบันทึกมาตรวจสอบความตรงกันของการตีความ
กิจกรรม โดยได้ค่าของการตีความตรงกันร้อยละ 95.5

3.2 เก็บบันทึกข้อมูล เกษตรกรผู้ถูกศึกษา
ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการดำเนินงาน
แบบบันทึกรายงานผลด้วยตนเองแบบหลายมิติการ
ทำงานทุกวัน ตั้งแต่วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ตามแผนการ
ดำเนินงาน ส่งแบบบันทึกให้ผู้วิจัยทุกวัน พร้อมบันทึก
ข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.3 สรุปผลหาสัดส่วนของเวลาที่ใช้ใน
การทำงาน โดยใช้ค่าสถิติร้อยละในมิติการทำงาน
ต่างๆ โดยมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{สัดส่วนเวลา} = \frac{\text{จำนวนครั้งของการสังเกตหรือบันทึกกิจกรรมที่ต้องการหาสัดส่วนเวลา}}{\text{จำนวนครั้งทั้งหมดของการสังเกตหรือบันทึกทุกกิจกรรม}}$$

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป โรงพยาบาลเขาวง จังหวัด
กาฬสินธุ์เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 60 เตียง
มีแพทย์ประจำ จำนวน 5 คน มีบุคลากรที่รับผิดชอบ
งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน ประกอบด้วย เภสัชกร
จำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่เภสัชกรรม จำนวน

1 คน และพนักงานห้องยา จำนวน 1 คน การปฏิบัติ
งานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในในช่วงเช้าเภสัชกรทั้ง
2 คน จะเข้าไปปฏิบัติงานในตึกผู้ป่วยคนละตึกเพื่อ
จ่ายยาตามคำสั่งการให้ยาสำหรับผู้ป่วยที่กลับบ้าน
หลังจากนั้นเภสัชกรคัดลอกข้อมูลการให้ยาผู้ป่วยที่
กำลังนอนรักษาในโรงพยาบาลที่ห้องการพยาบาล
สำหรับในช่วงบ่ายเภสัชกรจะจัดยาแบบยูนิตโดส
(Unit dose) หลังจากจัดยาเสร็จแล้วเภสัชกรจะปฏิบัติ
งานในกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป (ข้อมูลปีงบประมาณ
2548 มีจำนวนวันนอน 18,232 วัน อัตราการครองเตียง
คิดเป็นร้อยละ 84.3)

2. สัดส่วนของเวลาที่ใช้ในการทำงานของ เภสัชกร

จากการศึกษาซึ่งมีการบันทึกเหตุการณ์
ทั้งหมดจำนวน 2,866 ครั้ง ตามช่วงเวลาที่กำหนด
โดยจำนวนครั้งที่สังเกตได้มีมากเพียงพอเมื่อเทียบกับ
จำนวน 223 ครั้งซึ่งได้จากการคำนวณขนาด
ตัวอย่างตามสูตรทางสถิติ (Heizer & Render 2004)
วิเคราะห์หาสัดส่วนของเวลาการทำงานของเภสัชกร
ที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน ตามมิติ
การทำงานต่างๆ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน สำหรับมิติการทำอะไรแบ่ง
ตามกลุ่มกิจกรรมด้านต่างๆ

กลุ่มกิจกรรมการปฏิบัติงานบริการเภสัช กรรมผู้ป่วยใน	จำนวนครั้ง การสังเกต	สัดส่วนเวลา การทำงาน (%)	คิดเป็นนาที/ วัน*
กิจกรรมด้านการจัดและกระจายยา	2,387	83.3	349.8
กิจกรรมด้านการบริหารจัดการ	176	6.1	25.8
กิจกรรมส่วนตัว	123	4.3	18.0
กิจกรรมด้านเภสัชกรรมคลินิก	82	2.9	12.0

ตารางที่ 1 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน สำหรับมิติการทำอะไรแบ่งตามกลุ่มกิจกรรมด้านต่างๆ (ต่อ)

กิจกรรมการรอคอยทำงาน	82	2.9	12.0
กิจกรรมอื่นๆ**	16	0.6	2.3
รวม	2,866	100.0	420.0

หมายเหตุ *1 วันปฏิบัติงาน 7 ชั่วโมงหรือ 420 นาที

** กิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมติดต่อประสานงานโครงการพิเศษ, กิจกรรมทำงานวิจัย
หอผู้ป่วย เป็นต้น

พบว่าสัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในมีการใช้เวลาไปกับกิจกรรมด้านการจัดและกระจายยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 หรือใช้เวลา 349.8 นาที (5 ชั่วโมง 49 นาที 5 วินาที) ต่อวัน สัดส่วนเวลาการทำงานของบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 6.1 ขณะที่สัดส่วนเวลาการทำงานด้านเภสัชกรรมคลินิกมีน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.9 ส่วนสัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 4.3 และ

กิจกรรมรอคอยการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 2.9

สัดส่วนของเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในส่วนใหญ่จะทำงานกับตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.1 รองลงมาคือ การปฏิบัติงานให้บริการกับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 20.9 ส่วนที่เหลือเป็นการทำงานร่วมกับทีมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล เภสัชกร และบุคลากรสุขภาพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.0 (แสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในมิติกระทำกับใคร

กระทำกับใคร	กิจกรรม	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
ตนเอง	2,095	73.1
ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย	599	20.6
ทีมสุขภาพ*	172	6.0
รวม	2,866	100.0

หมายเหตุ * พยาบาล เภสัชกร แพทย์ นักเทคนิคการแพทย์ พนักงาน

สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน มีวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อเตรียมยาตามใบสั่งการให้ยา มากที่สุด

คิดเป็นร้อยละ 22.2 ลำดับรองลงมา คือ ปฏิบัติงานเพื่อเตรียมผลึกยาของบรรจยา จำยาตามใบสั่งการให้ยา บันทึกข้อมูลการให้ยาผู้ป่วย

การรายงาน และเพื่อควบคุมการเบิกจ่ายยา คิดเป็น ร้อยละ 22.0 19.7 14.9 4.3 และ 2.8 ตามลำดับ สำหรับวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อปรึกษาหารือชี้แจง พัฒนางาน และแนะนำให้ปรึกษา มีค่าเท่ากันคิดเป็น

ร้อยละ 1.6 ส่วนที่เหลือเป็นวัตถุประสงค์อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.9 ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์เพื่อจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยหมอพื้นบ้าน เตรียมเอกสาร และ รายงาน โครงการพิเศษที่เภสัชกรรับผิดชอบ เป็นต้น (แสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในมิติกระทำเพื่ออะไร

กระทำเพื่ออะไร	กิจกรรม	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
เตรียมยาตามใบสั่งการใช้ยา	637	22.2
เตรียมฉลากยา ของบรรจุยา	631	22.0
จ่ายยาตามใบสั่งการใช้ยา	565	19.7
บันทึกข้อมูลการใช้ยาผู้ป่วย	428	14.9
การรายงาน	124	4.3
ควบคุมการเบิกจ่ายยา	80	2.8
ปรึกษาหารือ ชี้แจง พัฒนางาน	44	1.6
แนะนำ ให้ปรึกษา	44	1.6
วัตถุประสงค์อื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุข้างบน*	313	10.9
รวม	2,866	100.0

ตารางที่ 4 สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในมิติกระทำที่ไหน

สถานที่ทำงาน	รวม	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
ห้องยา	1,587	55.4
ห้องทางการพยาบาล	729	25.4
พื้นที่ให้บริการผู้ป่วยและข้างเตียงผู้ป่วย	382	13.3
สถานที่อื่นๆ*	168	5.9
รวม	2,866	100.0

หมายเหตุ * ห้องประชุม, ศูนย์ข้อมูล, ห้องสมุด, ศูนย์บริหารคุณภาพ, ฝ่ายบริหารงานทั่วไป เป็นต้น

สัดส่วนของเวลาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยใน เภสัชกรปฏิบัติงานในห้องยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา คือ ห้องทางการแพทย์บาลในเด็กผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 25.4 พื้นที่ให้บริการผู้ป่วยและข้างเตียงผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 13.3 ส่วนที่เหลือเป็นสถานที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.9 ตัวอย่างเช่น ห้องประชุม ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล ศูนย์บริหารคุณภาพ และฝ่ายบริหารงานทั่วไป เป็นต้น

วิจารณ์และสรุปผล

การศึกษานี้พบว่า สัดส่วนเวลาการทำงานของเภสัชกรในกิจกรรมด้านการจัดและกระจายยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 หรือใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมงครึ่งต่อวัน จะเห็นได้ในการปฏิบัติงาน 1 วันนั้นเภสัชกรมีเวลาเหลือเพียงประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่งต่อวันในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ(เภสัชกรปฏิบัติงานในเวลาราชการวันละ 8 ชั่วโมงหยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน 1 ชั่วโมงต่อวัน) จะเห็นได้ว่าเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในของโรงพยาบาลเขาวง ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานด้านการจัดและกระจายยาเป็นส่วนใหญ่ทำให้เภสัชกรเหลือเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมด้านอื่นๆน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการด้านเภสัชกรรมคลินิกซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการดูแลความปลอดภัยด้านยาสำหรับผู้ป่วย ในการศึกษาเภสัชกรปฏิบัติงานด้านเภสัชกรรมคลินิก คิดเป็นเพียงร้อยละ 2.9 หรือใช้เวลาประมาณ 12 นาทีต่อวัน เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ Ried และคณะ (1991) ได้ศึกษาการทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานด้านเภสัชกรรมคลินิกในโรงพยาบาลจำนวน 6 แห่ง(โรงพยาบาลขนาด 198-385 เตียง) ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า

เภสัชกรปฏิบัติกิจกรรมด้านการจัดและกระจายยาเพียงร้อยละ 35.8 หรือใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงต่อวันและปฏิบัติงานด้านเภสัชกรรมคลินิกถึงร้อยละ 34.5 หรือใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงต่อวัน

ในการศึกษานี้ พบว่า เภสัชกรปฏิบัติงานกับตนเองมากถึงร้อยละ 73.1 รองลงมาปฏิบัติงานกับผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 20.9 และปฏิบัติงานกับทีมสุขภาพได้แก่ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร และบุคลากรสุขภาพอื่นๆ ร้อยละ 6.0 ในขณะที่การศึกษาของ Beech และ Barber (1993) ศึกษาการทำงานของเภสัชกรปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมในเด็กผู้ป่วยโรงพยาบาลของประเทศอังกฤษ พบว่า เภสัชกรใช้เวลามากที่สุดในการปฏิบัติงานอยู่กับตัวเอง ร้อยละ 59.1 รองลงมาปฏิบัติงานกับผู้ป่วย ร้อยละ 10.3 และปฏิบัติงานกับทีมสุขภาพ ร้อยละ 26.7 จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเภสัชกรปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยแบบสหสาขาวิชาชีพยังน้อยอยู่ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาพัฒนาการทำงานแบบเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพให้มากขึ้นเพื่อการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมได้มากขึ้น ซึ่งจากการศึกษานี้พบว่าเภสัชกรใช้เวลาปฏิบัติงานด้านเภสัชกรรมคลินิกในงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในเป็นสัดส่วนที่น้อยมากโดยที่ใช้เวลาปฏิบัติงานด้านการจัดและกระจายยาเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ดังนั้นจึงควรพิจารณาเพิ่มเวลาในการทำงานด้านเภสัชกรรมคลินิกที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยใช้ยาได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย นอกจากการศึกษาวิเคราะห์การทำงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานบริการเภสัชกรรมผู้ป่วยในแล้ว การขยายขอบเขตการศึกษาการทำงานไปสู่สถานหรือวิชาชีพอื่นๆ ในโรงพยาบาล ก็เป็นสิ่งที่ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ไพบูลย์ ดาวสคติ. (2548). Work measurement in Hospital Pharmacy ใน: การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการศึกษางานในองค์การสุขภาพ (Work Study in Health Organization) โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง กองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เชียงใหม่ ศิลปากร และ สงขลานครินทร์ 18-22 เม.ย. 2548 ขอนแก่น โรงแรมโซฟิเทล ราชา ออดิชั่นขอนแก่น
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2546). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2550) อ้างอิงเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2548 จาก <http://www.moph.go.th>
- Beech EF and Barber ND. (1993). The Development of a self-reporting Multidimensional Work Sampling Measure to Study Ward Pharmacy Services in the United Kingdom. *Journal of Social and Administrative Pharmacy*, 10(4), pp.157-162.
- Heizer J and Render B. (2004) *Operations Management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Nickman NA, Guerrero RM, Bair JN. (1990). Self-reporting work-sampling methods for evaluating pharmaceutical services, 47(7), pp.1611-1617.
- Rascati KL, Kimberlin CL, McCormick WC. (1986). Work measurement in pharmacy research. *American Journal of Hospital Pharma*, 43, pp.2445-2453.
- Ried LD, West TE, Martin P, Force W. (1991) Multidimensional work sampling to study the activities of decentralized clinical pharmacists. *American Journal of Hospital Pharmacy*. Jun, 48(6), pp.1211-9.